

עתידי עם ישראל

"בנערינו ובזקנינו נלך, בבנינו ובבנותינו...כי חג ה' לנו" (פרק י' - ט') העיר על כך, בעל "ישמח משה": משה רבינו קורה כאן לפרעה ואומר - "בנערינו ובזקנינו נלך.. ומסיים בנימוק: "כי חג ה' לנו". לכאורה מה הקשר בין תחילת הפסוק לסופו? ונראה לומר כי קיים קשר הדוק בין תחילת הפסוק לסופו. שאם מקויים בנו "בנערינו ובזקנינו נלך" – אם הנוער הולך יד ביד עם הזקנים וממשיך בגאון את השולשלת המפוארת של האבות – ראוי לומר על כך: "כי חג ה' לנו", כי בדרך זו מובטח כל עתידנו-כיחידים וכללאום.

בעניין זה אמר פעם רבי יוסף כהנמן זצ"ל מייסד ישיבת פונובז' בבני ברק: משה מדגיש כאן במיוחד "בבנינו ובבנותינו", כי כל העתיד של עם ישראל תלוי בדור הצעיר.

חוקת עולם תחגוהו

"וחגתם אותו חג לה' לדתיתכם חקת עולם תחגוהו" (יב-יד) אם רואים את חג יציאת מצרים רק מתוך השתחררות חומרית משעבוד גופני, יכולים רבים לטעון, שאין כל טעם לחוג את החג זה בשעה שנתונים שוב בגלות ומשועבדים תחת הגויים. אולם כאשר רואים את יציאת מצרים בתור השתחררות הרוחנית של העם, שחילצנו השם יתברך מתוך טומאת מצרים, לקח אותנו לו לעם סגולה והישרה עלינו את שכינתו וקדושתו- אזי הרי חג יציאת מצרים הוא חג נצחי, אפילו כאשר אנו שוב משועבדים בגלות.

זוהי שאמרה תורה: "וחגותם אותו חג לה' – אם תחוגו את החג בתור חג לה' ותראו את אופי הגאולה רוחני שבו, אזי "חוקת עולם תחגוהו"- ואפילו בתקופות הגלות הקשות ביותר. (משך חכמה)

להגיע למשקוף

"ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף" (פרק יב' - כב') אפילו כשאתם נתונים בשפל המצב כדוגמת האזוב הזה, אם מאוחדים ומלוכדים אתם באגודה אחת וגם מוכנים אתם להקריב את דמכם למען היהדות- "וטבלתם בדם" - אז עשויים אתם להגיע למעלות גבוהות ביותר - "והגעתם אל משקוף"... (נחמד מזהב)

ה' פסח על הפתח

"ופסח ה' על הפתח" (יב' כג') לפי פשט הפסוק הכוונה היא שהקב"ה יפסח על הבתים בהם יש דם על המשקוף ועל המזוזות.

אולם יש בזה רמז. לעולם אין מושיעים לו לאדם מהשמים, אלא אם יש בו התחלה של תשובה. כאמור "פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם"

אולם כאן כשבני ישראל היו שקועים במצרים בטומאת הגלות ולא הייתה כל התעררות מצדם, ולא נפתח שום פתח, אף על פי כן חמל עליהם ה' יתברך והוא פתח בפניהם תחילה את פתח הגאולה, מבלי להתחשב בעובדה שהם לא פתחו אפילו פתח כחודה של מחט.

דבר זה רמז בפסוק "ופסח ה' על הפתח" פסח ה' על הפתח שהיו בניי צריכים לפתוח תחילה. (מעיינה של תורה בשם בוצינא דנהורא)

בין אדם לחבירו

אסור לגנוב את דעת הבריות בדברי חלקות שמראה לחבירו כאילו הוא אוהבו, לכן בעל הבית הפותח לעצמו בקבוק יין מובחר ואומר לאורחו שלכבודו פותח הוא בקבוק זה, הרי זה גונב דעתו, ואם האורח חביב עליו והיה פותח גם בשבילו מותר סוחר שעושה הנחות לכלל הצבור ואומר למכירו הקונה אצלו שבשבילו במיוחד עושה הנחה זו, הרי זה גונב דעתו, שיחזיק לו טובה בחינם. פוליטיקאים ואנשי צבור העושים עצמם אוהביו של אדם (כגון לפני בחירות) ומבטיחים הבטחות שאין בדעתם לקיימם, גונבים הם בזה דעת הבריות אף על פי שרבים אינם מאמינים להם.

שאלה:

האם יש מקום להתיר בזמן הזה מחיאות כפיים או ריקודים בשבת?

תשובה:

במשנה ביצה לו: הובא "אין מספקים ואין מטפחים ואין מרקדים ביום טוב, קל וחומר לשבת". ובגמרא שם הובא שהטעם לזה משום גזירה שמא יבוא לתקן כלי שיר.

כן פסקו להלכה רבינו חננאל והרי"ף והרא"ש והמאירי שם. וכן כתבו הראב"י חלק ג', והאור זרוע חלק ב' וכן פסק להלכה הרמב"ם בפרק כג' מהלכות שבת, וכן פסקו בשו"ת "תרומת הדשן" סימן סב', ובשו"ת "מהר"י קולון" שורש ט' ועוד.

אמנם התוספות במסכת ביצה ל. כתבו שדווקא בימיהם שהיו בקיאים לעשות כלי שיר, יש מקום לגזור בטיפוח וריקוד, אבל בזמן הזה אין אנו בקיאים לעשות כלי שיר, ולכן אין לגזור.

מרוך בשולחן ערוך אורח חיים סימן שלט' סעיף ג פסק בזה הלשון: " אין מטפחים להכות כף אל כף, ולא מספקים להכות כף על ירך, ולא מרקדים, גזירה שמא יתקן כלי שיר".

הרמ"א בהגה כתב על כך: "ומה שמספקים ומרקדים בזמן הזה ואין אנו מוחים בידם, משום שמוטב שיהיו שוגגים ולא יהיו מזידים. ויש אומרים שבזמן הזה הכל מותר מפני שאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר. ואין לגזור משום שמא יתקן כלי שיר, שדבר שאינו מצוי הוא, ואפשר שעל פי זה נהגו להקל".

נראה שלפי טעמו הראשון יש לאסור טיפוח וריקוד גם בזמנינו, ואם יש ספק בדבר שמא ישמעו לנו אם נוכיח אותם, אז יש להודיעם האיסור כדי להפרישם ולמנעם ממנו. אולם לפי הטעם השני שכתב הרמ"א, אפילו אם יש ספק שיקבלו ממנו אינו צריך להוכיחם כיון שיש להם על מה שיסמוכו. ומכל מקום לפי הכלל "סתם ויש הלכה כסתם", נראה שדעת הרמ"א כסברה ראשונה להחמיר, שהרי הביאה בסתם, וסברת התוספות הביאה בשם יש אומרים, והלכה כסתם, וכמו שכתבו הש"ך בכללי הוראות איסור והיתר ביורה דעה סימן רמ"ב. והפרי מגדים בהקדמתו ליוורה דעה.

הגאון ממונקשט בשו"ת "מנחת אליעזר" כתב להתיר טיפוח וריקוד ביו"ט כפי שמותר בשמחת תורה לכבוד התורה, אולם בשו"ע הרב, של הגאון רבי זלמן סימן של"ט כתב שאין לטפח ולרקד בשבת לשמחת חתן וכלה, ורק בשמחת תורה היתירו, משום כבוד התורה. כדבריו כתב גם המשנה ברורה שם.

אם כן בודאי שאין להקל בשמחה בשבת ויו"ט יותר משמחת חתן וכלה. ובמיוחד בשבת שלא מצאנו בו שמחת מצווה אלא עונג.

סיכום:

לספרדים ועדות המזרח אשר קבלו עליהם הוראות מרוך השולחן ערוך שפסק לאסור טיפוח וריקוד אף בזמן הזה, אין להתיר בכלל מחיאות כפים וריקוד בשבת, משום גזירה שמא יבוא לתקן כלי שיר, ומותר בדרך שינוי, ולאשכנזים לכתחילה ראוי להחמיר בזה, והמקילים יש להם על מי לסמוך. (עפ"י שו"ת יחוה דעת חלק ב' נז')

גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל

רבי מאיר אויערבאך – אמרי בינה - נודע בשם "הרב מקאליש", בן רבי יצחק אייזיק. נולד בשנת ה' - תקעה'.

שימש כרב העיר "קאליש", ובשנת ה' - תרי"ט עזב את קאליש ועלה לארץ ישראל. בספרו כתב "והקרבותי על המזבח אהבת ציון וירושלים כל מחמד, עזבתי את בני היקרים המופלגים שיחיו, ואחי ורעי, ובחרתי לשבת גלמוד בד' אמות של הלכה בקודש".

בהגיעו ארצה, הביא עמו סכום כסף גדול, התיישב בירושלים וכוונן בה את ביתו. הוא רכש בעיר העתיקה חצר גדולה ובה מספר בתים בקצה רחוב היהודים בסמוך לשער ציון. "חצרו של הרב מקאליש" היה מרכז חיים ציבורי של העדה האשכנזית הירושלמית, בין החומות. לשם נכנסו אנשים מרי נפש ונתונים בצרה ויצאו נטולי דאגה. נלב"ע ב ה -תרלח'.